LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRO

Į S A K Y M A S
DĖL VALSTYBINIO APLINKOS MONITORINGO NUOSTATŲ PATVIRTINIMO

2002 m. balandžio 8 d. Nr. 160
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymo (Žin., 1997, Nr. 112-2824) 6 straipsnio 1 dalimi bei 9 straipsniu ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu „Dėl įgaliojimų suteikimo Aplinkos ministerijai“ (Žin., 2002, Nr. 26-921):

1. T v i r t i n u Valstybinio aplinkos monitoringo nuostatus (pridedama).

2. Aplinkos ministerijos informacijos kompiuterinėje sistemoje v a d o v a u t i s reikšminiais žodžiais: „monitoringas“, „valdymo sistema“.

APLINKOS MINISTRAS ARŪNAS KUNDROTAS

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos aplinkos ministro
2002 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 160

VALSTYBINIO APLINKOS MONITORINGO NUOSTATAI

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Aplinkos monitoringo vykdymas yra reglamentuojamas LR aplinkos monitoringo (Žin., 1997, Nr. 112-2824), LR aplinkos apsaugos (Žin., 1992, Nr. 5-75; 1996, Nr. 57-1335; 1997, Nr. 65-1540), LR žemės gelmių (Žin., 1995, Nr. 63-1582; 2001, Nr. 35-1164), LR laukinės augalijos (Žin., 1999, Nr. 60-1944), LR jūros aplinkos apsaugos (Žin., 1997, Nr. 108-2731), LR vandens (Žin., 1997, Nr. 104-2615), LR aplinkos oro apsaugos (Žin., 1999, Nr. 98-2813), LR branduolinės energijos (Žin., 1996, Nr. 119-2771; 1997, Nr. 59-1368; 1999, Nr. 65-2088) įstatymuose.

2. Valstybinio aplinkos monitoringo vykdymas yra reglamentuojamas LR aplinkos monitoringo įstatyme.

3. Valstybinio aplinkos monitoringo nuostatai reglamentuoja aplinkos monitoringo sistemos organizavimo, vykdymo bei kontrolės tvarką. Jie privalomi visiems valstybinį aplinkos monitoringą vykdantiems juridiniams bei fiziniams asmenims.

4. Šie nuostatai yra parengti vadovaujantis LR aplinkos monitoringo įstatymo 6 straipsnio 1 dalimi bei 9 straipsniu.

5. Konkreti valstybinio aplinkos monitoringo vykdymo tvarka (vietos, parametrai, periodiškumas, stebėjimo metodai) nurodoma Valstybinio aplinkos monitoringo metodiniuose reikalavimuose (toliau – Metodiniai reikalavimai).

II. PAGRINDINĖ ŠIUOSE NUOSTATUOSE VARTOJAMA SĄVOKA

6. **Valstybinis aplinkos monitoringas** – valstybės lygiu visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje vykdomi sistemingi gamtinės aplinkos bei jos komponentų būklės ir jų tarpusavio sąveikos stebėjimai, antropogeninio poveikio aplinkai vertinimas ir prognozė.

III. VALSTYBINIO APLINKOS MONITORINGO VYKDYMAS

7. Valstybinį aplinkos monitoringą organizuoja Aplinkos ministerija.

8. Valstybinį aplinkos monitoringą vykdo valstybės, mokslo institucijos, taip pat kiti juridiniai asmenys, LR aplinkos monitoringo įstatymo nustatyta ir Metodiniuose reikalavimuose patvirtinta tvarka renkantys, kaupiantys ir analizuojantys informaciją apie gamtinės aplinkos komponentų būklę. Metodinius reikalavimus aplinkos monitoringui aprobuoja Aplinkos ministerija arba jos įgaliota institucija.

9. Valstybinis aplinkos monitoringas vykdomas pagal LR Vyriausybės tvirtinamą Valstybinę aplinkos monitoringo programą (toliau – Programa). Programa rengiama 3-5 metams. Jos projektą rengia aplinkos ministro įsakymu sudaryta darbo grupė.

IV. REIKALAVIMAI SUBJEKTAMS, VYKDANTIEMS VALSTYBINĮ APLINKOS MONITORINGĄ

10. Valstybinį aplinkos monitoringą vykdančių institucijų laboratorijos, kurios atlieka fizikinius ir cheminius parametrų matavimus, privalo turėti leidimą aplinkos ir jos taršos šaltinių laboratoriniams matavimams atlikti pagal LR aplinkos ministro 1999 m. sausio 4 d. įsakymą Nr. 1 „Dėl leidimų išdavimo aplinkos ir jos taršos šaltinių laboratoriniams matavimams atlikti“ (Žin., 1999, Nr. 3-89).

11. Valstybinį aplinkos monitoringą vykdančios institucijos ar jų padaliniai, kurie atlieka biotos stebėjimus (taip pat ir elementarių parametrų, tokių kaip ilgis, svoris, gylis ir kt., matavimus), turi pagrįsti ir pateikti atitinkamą informaciją, kad jų turima techninė bazė bei atsakingų vykdytojų kvalifikacija yra pakankama atlikti biotos stebėjimus pagal patvirtintus Metodinius reikalavimus.

V. VALSTYBINĖ APLINKOS MONITORINGO PROGRAMA

12. Programa turi:

12.1. būti skirta aplinkos kokybei vertinti, kad pagal atliktų stebėjimų ir gautų tyrimų rezultatus būtų galima formuoti bendrą aplinkos procesų valdymo strategiją bei aplinkosaugos politiką, rengti atitinkamas rekomendacijas, informuoti specialistus bei visuomenę apie esamą ir prognozuojamą aplinkos būklę;

12.2. būti vientisa ir optimalios struktūros, kad būtų galima kompleksiškai vertinti gamtinės aplinkos būklę, išskyrus tuos atvejus, kai monitoringo darbams vykdyti nustatyti specialieji reikalavimai;

12.3. aprėpti visų aplinkos sferų stebėjimus, kad aplinkos ar atskirų stebimų aplinkos komponentų būklę būtų galima vertinti visos Lietuvos mastu, jei stebėjimams vykdyti nenustatyti specialieji reikalavimai;

12.4. apibrėžti valstybinio aplinkos monitoringo apimtis;

12.5. būti orientuota į Lietuvos valstybinės aplinkos apsaugos strategijoje numatytų uždavinių įgyvendinimą;

12.6. padėti įgyvendinti tarptautinius Lietuvos įsipareigojimus, susijusius su aplinkos monitoringu, bei bendruosius aplinkosaugos reikalavimus;

12.7. numatyti programoje nustatytų priemonių finansavimo būdus;

12.8. būti pagrįsta lėšų efektyvaus panaudojimo principu.

13. Programa nustato:

13.1. aplinkos monitoringo struktūrą;

13.2. aplinkos monitoringo dalių planus;

13.3. aplinkos monitoringo dalims taikomus vertinimo kriterijus (fizikinių ir cheminių matavimų rezultatai yra vertinami, lyginant juos su didžiausiomis leidžiamomis koncentracijomis (DLK), foninėmis reikšmėmis ir (arba) kitomis normatyvinėmis vertėmis; biologinių matavimų bei stebėjimų (tarp jų ekotoksikologiniai) rezultatai yra vertinami, lyginant juos su kontrolinių matavimų ar kitomis atskaitinėmis vertėmis ir pan.);

13.4. programos priemonių finansavimo sistemą ir lėšų paskirstymą;

13.5. programos vykdymo eigą.

VI. VALSTYBINIO APLINKOS MONITORINGO METODINIAI REIKALAVIMAI

14. Valstybinio aplinkos monitoringo metodiniai reikalavimai nustato konkrečią valstybinio aplinkos monitoringo vykdymo tvarką.

15. Metodiniuose reikalavimuose nurodoma:

15.1. stebėjimo vietų parinkimo principas;

15.2. stebėjimo vietos charakteristika;

15.3. trumpas stebimo objekto aprašas;

15.4. matuojami ar stebimi parametrai;

15.5. detali stebėjimo vykdymo (ėminių surinkimo) procedūra;

15.6. duomenų (ėminių) registracijos procedūra (lauko žurnalai ir kita);

15.7. ėminių konservavimas, transportavimas ir saugojimas;

15.8. bandinių paruošimo analizei procedūra;

15.9. mėginių analizės metodas[1];

15.10. duomenų analizės metodas (rezultatų skaičiavimas);

15.11. stebėjimų organizavimo Lietuvoje principai;

15.12. duomenų kokybės užtikrinimas stebėjimų (bandinių paėmimas), bandinių transportavimo, mėginių analizės, duomenų analizės metu;

15.13. bibliografiniai šaltiniai.

16. Metodiniuose reikalavimuose nurodyti stebėjimo būdai ir matavimo procedūros privalo atitikti patvirtintus Lietuvos Respublikos normatyvinius teisės aktus arba, jei jų nėra, – tarptautinius reikalavimus.

17. Stebėjimų vietos turi būti parinktos taip, kad leistų surinkti objektyvią bei statistiškai patikimą informaciją apie stebimų aplinkos komponentų būklę ar joje vykstančius procesus bei leistų efektyviai vertinti ją visoje Lietuvoje.

18. Stebėjimo vietų skaičius parenkamas atsižvelgiant į nustatytus monitoringui reikalavimus bei vadovaujantis stebėjimų Metodiniuose reikalavimuose nurodyta tvarka. Jis yra nurodomas programoje bei Metodiniuose reikalavimuose vadovaujantis 17 punkto reikalavimais.

19. Stebėjimo vietos išdėstomos pagal Metodiniuose reikalavimuose pateiktus stebėjimų tvarkos reikalavimus, atsižvelgiant į esamas galimybes (stebėjimo vietos prieinamumas, vietinių specialistų dalyvavimo galimybės, minimalios būtinos lėšos ir kt.) bei pagal 17 punkto reikalavimus.

20. Stebimų parametrų parinkimas turi leisti objektyviai ir statistiškai patikimai įvertinti tiriamų aplinkos komponentų būklę ar joje vykstančius procesus. Stebimi parametrai pateikiami programoje ir Metodiniuose reikalavimuose.

21. Stebėjimų periodiškumas nustatomas atsižvelgiant į nustatytus monitoringo uždavinius bei vadovaujantis Metodiniuose reikalavimuose nurodyta stebėjimų tvarka. Jis turi būti toks, kad būtų galima gauti objektyvią bei statistiškai patikimą informaciją apie stebimų aplinkos komponentų būklę ar joje vykstančius procesus.

22. Metodinių reikalavimų parengimą organizuoja ir juos tvirtina Aplinkos ministerija arba jos įgaliota institucija.

VII. VALSTYBINĖS APLINKOS MONITORINGO PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO UŽTIKRINIMAS

23. Programos įgyvendinimui kontroliuoti aplinkos ministro įsakymu sudaroma Valstybinės aplinkos monitoringo programos priežiūros komisija (toliau – Komisija). Komisija sudaroma iš:

23.1. Seimo Aplinkos apsaugos komiteto atstovo;

23.2. Vyriausybės atstovo;

23.3. monitoringą organizuojančios institucijos atstovų;

23.4. Savivaldybių asociacijos atstovo;

23.5. monitoringą vykdančių institucijų atstovų;

23.6. programos rengėjų atstovų.

Komisija savo veikloje vadovaujasi Komisijos nuostatais bei kitais teisės aktais.

24. Valstybinį aplinkos monitoringą organizuojanti institucija:

24.1. užtikrina bei atsako už programos įgyvendinimą;

24.2. derina ir tvirtina metinius aplinkos monitoringą vykdančių institucijų parengtus monitoringo darbų planus;

24.3. kontroliuoja monitoringo informacijos surinkimo bei pateikimo eigą;

24.4. organizuoja Komisijos darbą;

24.5. priima sprendimus, susijusius su neesminiais vykdomos programos veiksmų plano pakeitimais;

24.6. sprendžia su programos įgyvendinimu susijusias problemas, rengia pasiūlymus dėl programos optimizavimo, teikia rekomendacijas stebėjimų sistemai plėtoti;

24.7. organizuoja ataskaitos apie aplinkos būklę rengimą, suformuoja redakcinę kolegiją;

24.8. organizuoja kasmetines mokslines konferencijas ar seminarus aplinkos monitoringo temomis bei darbinius pasitarimus;

24.9. remdamasi egzistuojančiais juridiniais dokumentais, o jei jų nėra, – konkurso būdu ar atsižvelgdama į Komisijos nuomonę tuo klausimu, nustato valstybinį aplinkos monitoringą vykdančias institucijas bei derina atsakingų vykdytojų ir, esant reikalui, – temos vykdytojų sąrašą;

24.10. atsižvelgdama į Komisijos nuomonę tuo klausimu, nustato valstybinio aplinkos monitoringo mokslinę dalį kuruojančias institucijas;

24.11. rengia ir derina technines aplinkos monitoringo sutarčių užduotis;

24.12. esant reikalui, dalyvauja organizuojant tarptautines tarplaboratorines interkalibracijas.

25. Valstybinį aplinkos monitoringą vykdančios institucijos:

25.1. atsako už jų koordinuojamos monitoringo sistemos dalies įgyvendinimą bei funkcionavimą;

25.2. rengia metinius monitoringo darbų planus bei teikia juos monitoringą organizuojančiai institucijai derinti;

25.3. teikia monitoringą organizuojančiai institucijai derinti savo kuruojamos monitoringo srities atsakingų vykdytojų sąrašą;

25.4. atsižvelgdama į institucijos, kuruojančios monitoringo mokslinę dalį, rekomendacijas, teikia pasiūlymus valstybinį aplinkos monitoringą organizuojančiai institucijai dėl monitoringo sistemos optimizavimo;

25.5. atsižvelgdama į institucijos, kuruojančios valstybinio aplinkos monitoringo mokslinę dalį, rekomendacijas, pagal savo kompetenciją derina Metodinius reikalavimus bei siūlomus pakeitimus;

25.6. atsižvelgdama į institucijos, kuruojančios valstybinio aplinkos monitoringo mokslinę dalį, rekomendacijas, pagal savo kompetenciją derina nutarimus, kurių įgyvendinimas susijęs su galimais monitoringo sistemos pokyčiais, stebėjimų principų ir metodų keitimu;

25.7. organizuoja ir dalyvauja vykdant kuruojamos monitoringo sistemos struktūrinius ar metodinius pertvarkymus;

25.8. dalyvauja rengiant rekomendacijas (pasiūlymus) dėl aplinkos kokybės užtikrinimo ir gerinimo priemonių įgyvendinimo;

25.9. dalyvauja rengiant medžiagą teminiams monitoringo bei aplinkos būklę vertinantiems leidiniams.

26. Valstybinio aplinkos monitoringo mokslinę dalį kuruojančios institucijos:

26.1. konsultuoja valstybinį aplinkos monitoringą vykdančias institucijas rengiant metinius monitoringo darbų planus;

26.2. kartu su valstybinį aplinkos monitoringą vykdančiomis institucijomis pagal savo kompetenciją dalyvauja rengiant Metodinius reikalavimus bei siūlant jų pakeitimus, rengia siūlymus dėl būtinų monitoringo sistemos stebėjimo principų ar metodų pataisų bei teikia išvadas monitoringą organizuojančiai institucijai;

26.3. dalyvauja teminių aplinkos monitoringo bei aplinkos būklę vertinančių leidinių redakcinių kolegijų darbe, organizuoja ataskaitų bei leidiniams teikiamos medžiagos recenzavimą, rengia apibendrinančius leidinių skyrius bei atsako už duomenų analizės kokybę ir moksliškai pagrįstą duomenų interpretaciją;

26.4. kartu su valstybinį aplinkos monitoringą vykdančiomis institucijomis pagal savo kompetenciją dalyvauja rengiant rekomendacijas (pasiūlymus) dėl aplinkos kokybės užtikrinimo ir gerinimo priemonių įgyvendinimo;

26.5. teikia pasiūlymus valstybinį aplinkos monitoringą organizuojančiai institucijai derinant atsakingų vykdytojų sąrašą;

26.6. dalyvauja valstybinį aplinkos monitoringą organizuojančios institucijos rengiamuose pasitarimuose bei konferencijose.

27. Atskiras programos darbų plano dalis įgyvendina atsakingi vykdytojai. Jie:

27.1. organizuoja, prižiūri bei užtikrina vykdomų darbų įgyvendinimą, kad šis atitiktų programoje bei sutarties techninėje užduotyje nurodytus reikalavimus;

27.2. savo atsakomybe, o jei to reikalauja monitoringą organizuojanti institucija, – derinant su ja, parenka kuruojamos darbų plano dalies temos vykdytojus;

27.3. atsako už informacijos kokybę visų darbų etapų metu (surenkant ėminius, juos transportuojant bei mėginių ir duomenų analizės metu);

27.4. rengia medžiagą teminiams monitoringo bei aplinkos būklę vertinantiems leidiniams;

27.5. dalyvauja valstybinį aplinkos monitoringą organizuojančios ar mokslinę dalį kuruojančios institucijos organizuojamuose pasitarimuose bei konferencijose.

28. Tiesioginius stebėjimus (ėminių paėmimą) atlieka temos vykdytojai. Jie:

28.1. laiku ir pagal Metodinius reikalavimus atlieka numatytus darbus;

28.2. laiku pateikia informaciją atsakingam vykdytojui;

28.3. užtikrindami duomenų kokybę stebėjimų (ėminių paėmimo), transportavimo metu bei vykdydami vidaus kontrolę, garantuoja pateikiamos informacijos kokybę.

VIII. VALSTYBINIO APLINKOS MONITORINGO KONTROLĖ

29. Valstybinio aplinkos monitoringo vykdymo eigą kontroliuoja Aplinkos ministerija.

30. Kontroliuojanti ar jos įgaliota institucija turi teisę organizuoti kontrolinius patikrinimus vietose, įskaitant ir kontrolinių matavimų atlikimą. Kontroliniams matavimams atlikti, laboratorijų darbui patikrinti ar pateikiamos informacijos patikimumui įvertinti gali būti sudaromos ekspertų komisijos.

31. Valstybinį aplinkos monitoringą vykdančios ir kontroliuojančios institucijų laboratorijos, kurios atlieka fizikinius ir cheminius parametrų matavimus, privalo:

31.1. reguliariai dalyvauti žiediniuose palyginamuosiuose bandymuose, organizuojamuose Lietuvoje, bei tarptautiniuose palyginamuosiuose bandymuose (atliekant interkalibraciją);

31.2. dalyvauti įstatymų nustatytose ekologinių tyrimų laboratorijų atestacijos ir akreditavimo procedūrose bei tarptautinėse monitoringo ir naudojamų procedūrų atestacijos programose;

31.3. vykdyti atliekamų matavimų vidaus kokybės kontrolę pagal tarptautinio standarto „Kontrolės diagramos. Bendrosios nuorodos ir reikalavimai“ (ISO 7870:1993) reikalavimus.

32. Stebėjimų, atitinkančių metodinius reikalavimus, atlikimo eigą, duomenų kokybę ir informacijos laiku surinkimą kontroliuoja atsakingi vykdytojai. Konkrečią tvarką nustato patys vykdytojai.

33. Monitoringą organizuojanti institucija kasmet pateikia Komisijai ataskaitą apie programos įgyvendinimą. Įvertinusi programos įgyvendinimo efektyvumą, Komisija raštu pateikia savo išvadas ir rekomendacijas Aplinkos ministerijai ar jos įgaliotai institucijai.

IX. APLINKOS MONITORINGO INFORMACIJOS PATEIKIMAS

34. Atsakingi vykdytojai apibendrintus duomenis pagal patvirtintą ar aplinkos monitoringo sutartyje numatytą darbų planą pateikia atitinkamai monitoringą vykdančiai institucijai bei, jei nenumatyta kitaip, Aplinkos monitoringo duomenų fondui, vadovaudamiesi pastarojo reikalavimais. Monitoringą vykdančios institucijos kartu su institucijomis, atsakingomis už Aplinkos duomenų fondo tvarkymą, kontroliuoja duomenų pateikimą laiku.

35. Monitoringą vykdančios institucijos savo išvadas, gautas remiantis turimais duomenimis ir suderintas su mokslinę monitoringo dalį kuruojančiomis institucijomis, ataskaitų ar kita forma pagal patvirtintą ar aplinkos monitoringo sutartyje numatytą darbų planą pateikia monitoringą organizuojančiai institucijai. Vykdančios institucijos metų pabaigoje atsiskaito monitoringą organizuojančiai institucijai už metinio darbų plano įgyvendinimą bei monitoringui vykdyti skirtų lėšų panaudojimą.

36. Monitoringą organizuojanti institucija turi teisę reikalauti tiesiogiai ar per vykdančias institucijas iš atsakingų vykdytojų tarpinių darbų ataskaitų bei su vykdomais darbais susijusios papildomos informacijos.

37. Monitoringą organizuojanti institucija pirminę ar suvestinę informaciją apie valstybinio aplinkos monitoringo rezultatus pateikia savo periodinėse publikacijose, internete, taip pat

valstybės, savivaldos, mokslo ir mokymo institucijoms, juridiniams ir fiziniams asmenims įstatymų, Vyriausybės nutarimų ir duomenų bazes tvarkančių institucijų nustatyta tvarka. Valstybinio aplinkos monitoringo informacija kitoms valstybėms ir tarptautinėms organizacijoms teikiama įstatymų, Vyriausybės nutarimų ir tarptautinių susitarimų nustatyta tvarka.

X. ATSAKOMYBĖ

38. Aplinkos ministerija atsako už valstybinio aplinkos monitoringo įgyvendinimą, vykdymą, kontrolę bei užtikrina aplinkos monitoringo duomenų pateikimą, vadovaudamasi Aplinkos monitoringo duomenų fondo reikalavimais. Už šių nuostatų reikalavimų pažeidimus asmenys traukiami atsakomybėn įstatymų nustatyta tvarka.

_____